

- підготовка обґрунтованих еколого-економічних рекомендацій щодо стратегії і тактики розв'язання природоохоронних завдань підприємства;
- визначення достовірності і повноти офіційної екологічної інформації підприємства, екологічної звітності про свою діяльність;
- перевірка наявності на підприємстві необхідних норм, нормативів, планів заходів, графіків контролю тощо, погодження їх в органах державного нагляду;
- виявлення недоліків і помилок у звітній, обліковій, поточній, експлуатаційній, фінансовій документації;
- визначення повноти і своєчасності виконання природоохоронних заходів та розпоряджень органів державного нагляду;
- перевірка виконання вимог екологічного законодавства, норм, прав та інструкцій з безпеки;
- оцінка рівня організаційної роботи, нормативно-методичного і технічного забезпечення (лабораторного, комп'ютерного), рівня підготовки персоналу.

Зважаючи на ринкові вимоги сьогодення екологічний аудит здійснюється для отримання незалежної, достовірної інформації про фактичний стан господарської діяльності підприємств та їх вплив на навколишнє середовище, надання допомоги керівництву в пошуку додаткових заходів щодо вивчення ризиків і забезпечення безпеки, а також з метою швидкого впровадження інноваційних технологій та засобів запобігання ризикам.

Висновки. Отже, дієвим важелем управління соціальним, екологічним та економічним благополуччям підприємств, а в результаті і держави є застосування на підприємствах які мають вплив на навколишнє природне середовище екологічного аудиту. Система таких заходів стимулюватиме та буде вимагати від підприємств-забруднювачів постійного поліпшення показників негативного впливу, застосування інноваційних екологічно безпечних та конкурентоспроможних, економічно ефективних технологій у процесі своєї діяльності.

Список використаної літератури:

1. Гуцаленко Л.В., Фостолович В.А. Необхідність проведення екологічного аудиту на підприємствах України // Вісник Сумського національного аграрного університету. – Випуск 4-5 (24-25). – 2007 р. – С. 304-308.
2. Сахно Л.А. Оцінка необхідності проведення екоаудиту на підприємствах АПВ // Збірник наукових праць міжнародної науково-практичної конференції "Екологічне підприємництво в АПВ". – Мелітополь, 2006. – № 2. – С. 84-86.
3. Фостолович В.А. Екологічний аудит та підвищення інвестиційної привабливості підприємств // Економіка АПК. – № 7. – 2007 р. – С. 94-97.

УДК 351.713

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

*О.Д. Шевчук, к.е.н., доцент
Вінницький національний аграрний університет*

В статье отражены современные проблемы, тенденции налогового контроля в Украине, предложены основные направления совершенствования контрольных функций государства в системе налогового законодательства.

Modern problems and tendencies of tax control in Ukraine are elucidated and the ways of the state control functions improvement in the system of tax legislation are systematized in the article.

Вступ. В результаті опрацювання сучасної економічної літератури ми дійшли до висновку, що ефективне реформування української економіки передбачає, окрім багатьох інших умов,

об'єднання теорії і практики щодо основних функцій системи державного управління на всіх його рівнях. Основною функцією державного управління є створення необхідних умов для розвитку економіки, забезпечення її динамічності та стабільності, збалансованості. Неабияку роль у цьому відіграє створення ефективної податкової системи та, відповідно, адекватної системи податкового контролю.

Під податковим контролем варто розуміти багатоаспектну міжгалузеву систему спостереження державних контролюючих органів за фінансово-господарською діяльністю платників податків з метою об'єктивного забезпечення заданого рівня формування бюджету і встановлення її відповідно вимогам чинного законодавства [1].

Ефективний податковий контроль – необхідна умова успішного функціонування самої податкової системи в цілому, оскільки він охоплює всю систему оподаткування, а також здійснюється в розрізі кожного окремого податку, податкових груп, груп платників податків і територій.

Постановка задачі. 17 вересня поточного року Кабінет Міністрів України на розширеному засіданні в цілому схвалив доопрацьований проект Податкового кодексу. Було проведено дуже ретельне обговорення, в якому учасники ще висловлювали додаткові пропозиції. В цілому Уряд схвалив проект Податкового кодексу і взяв його за основу. Над узгодженням цих пропозицій працюватиме спеціальна редакційна комісія, куди увійшли представники Уряду і Адміністрації Президента. Впродовж декількох днів пропонується уже узгоджений проект Податкового кодексу внести в Парламент. Урядовці переконані, що проект Державного бюджету на 2011 рік Уряд зможе розробити уже на новій податковій базі.

Навіщо ж нам потрібен Податковий кодекс? І як його прийняття вплине на ефективність вітчизняного податкового контролю?

Серед основних недоліків чинної податкової системи, що негативно відображується й на рівні контролюючих функцій можна відмітити:

- нерівномірність і несправедливість розподілу податкового навантаження;
- перетворення податкової системи на чинник пригнічення економічного зростання та інвестиційної активності, стимулювання ухилення від сплати податків та відтік капіталу за кордон;
- велика кількість не систематизованих нормативно-правових актів з питань оподаткування і їх складність у практичному застосуванні (рис. 1);
- проблема подвійного оподаткування;
- велика кількість малоефективних податків тощо.

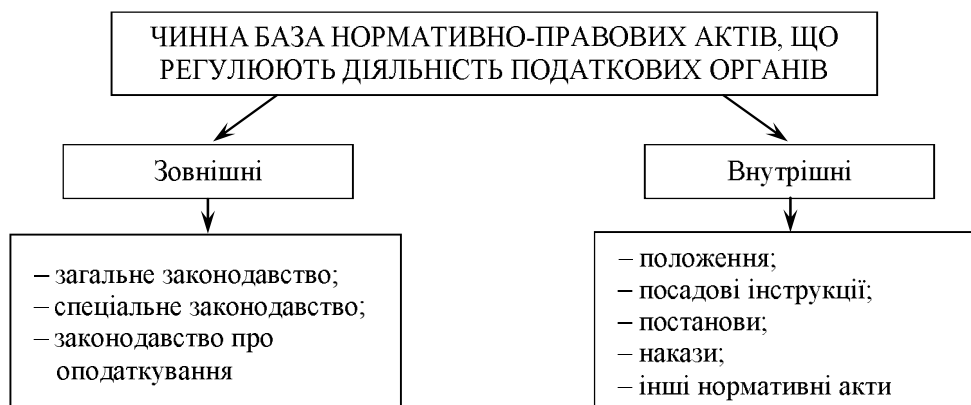

Рис. 1. База нормативно-правових актів, що регулюють діяльність податкових органів

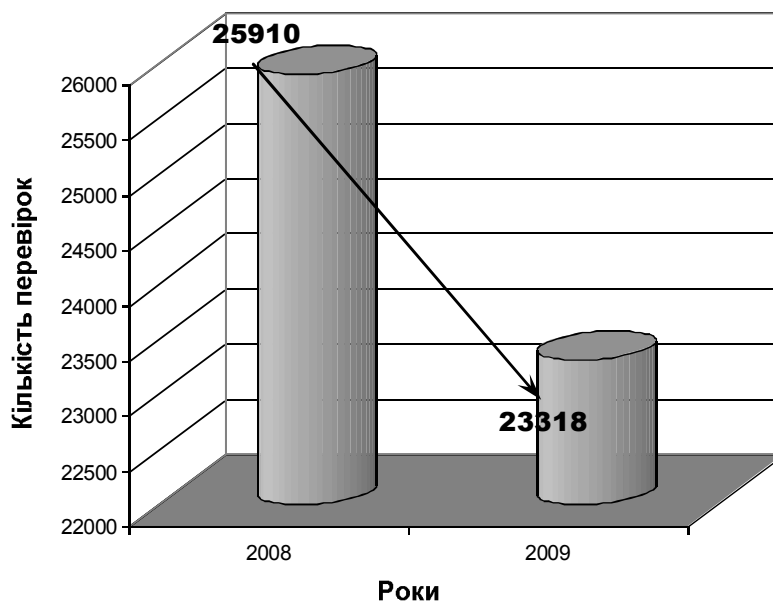
Результати. Отже, слід зазначити, що вітчизняна податкова та митна система не захищають вітчизняного виробника, а, навпаки, пригнічують його. Робота над Податковим кодексом почалася більше 10 років тому. Але з різних причин за всі ці роки його так і не вдалося прийняти. Головною перешкодою весь час була політична нестабільність, нездатність влади взяти на себе політичні ризики щодо глобальної модернізації податкової системи.

На сьогоднішній день Проект Податкового кодексу розроблений Урядом, обговорений з громадськістю, учасниками ринку та експертами, доопрацьований з урахуванням їх зауважень і пропозицій.

Очікується в Україні запровадження принципу правомірності рішень платника податку, визначення вичерпного переліку повноважень податкових органів, який не може бути розширений, вводиться ризикоорієнтована система податкового контролю, за якою кількість перевірок зменшиться до мінімуму, а платників з бездоганною податковою історією взагалі не перевірятимуть. Вводиться відповідальність держави за несвоєчасне відшкодування ПДВ. Планується розширення права платників податків на оскарження, зменшення терміну розгляду апеляції платників тощо. Таким чином, стосунки з податковою службою будуть зведені до мінімуму.

Також планується суттєво скоротити кількість податків і зборів, адміністрування яких тільки відбирало час і ресурси як у платників, так і у податківців. Так, з метою зменшення податкового навантаження для платників планується зменшення загальнодержавних податків з 29-ти видів до 19-ти. Кількість місцевих податків має скоротитись з 14-ти до 4-х. Також це скорочення орієнтовано на додаткове стимулювання малого бізнесу. Наприклад, буде скасовано ринковий збір, збір на видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг, збір за право використання місцевої символіки. Значного зменшення зазнають ставки основних податків. Покращенню бізнес-клімату і зростанню рівня інвестицій в реальний сектор економіки сприятиме запровадження автоматичного відшкодування ПДВ.

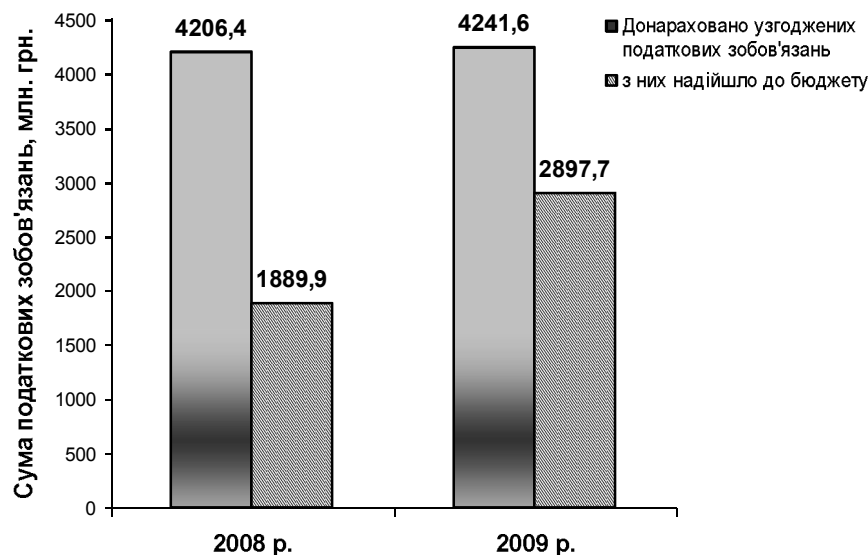
Проаналізувавши основні тенденції роботи податкової служби України за останні роки функціонування, спостерігаємо наступне. Про підсумки роботи державної податкової служби за 2009 рік, стратегічні напрями діяльності на 2010 рік та заходи, спрямовані на забезпечення завдань з виконання бюджетних призначень йшлося під час розширеного засідання Колегії ДПА України 19 лютого 2010 року. Позитивним фактом слід відмітити зменшення кількості планових виїзних перевірок платників податків в 2009 році порівняно з попереднім (рис. 2-3).

Рис. 2. Кількість здійснених планових виїзних перевірок платників податків в Україні за 2008-2009 рр.

У 2009 році до Зведеного бюджету України сплачено 171,8 млрд. грн. платежів, які контролюються державними податковими органами, з них до державного бюджету – майже 111,6 млрд. грн., місцевих – понад 60,2 млрд. гривень. До загального фонду сплачено понад 100 млрд. грн.

Завдяки заходам податкової служби, темпи зростання платежів випереджають темпи зростання номінального ВВП, збільшилися надходження до місцевих бюджетів, зросла частка надходжень до бюджету, що розподіляється через ВВП. Завдяки злагодженій та професійній роботі податківців, запровадженню дієвих механізмів, які дозволили ефективно боротися з тінізацією економіки, вдалося не допустити значного падіння бюджетних надходжень. Якщо порівнювати 2008 та 2009 роки, рівень зменшення надходжень в Україні є одним із найменших у Європі і складає близько 6 відсотків. Тоді як у Нідерландах та Чехії такий показник становить 10-15 відсотків, у країнах Балтії та Росії – 20-25 відсотків.

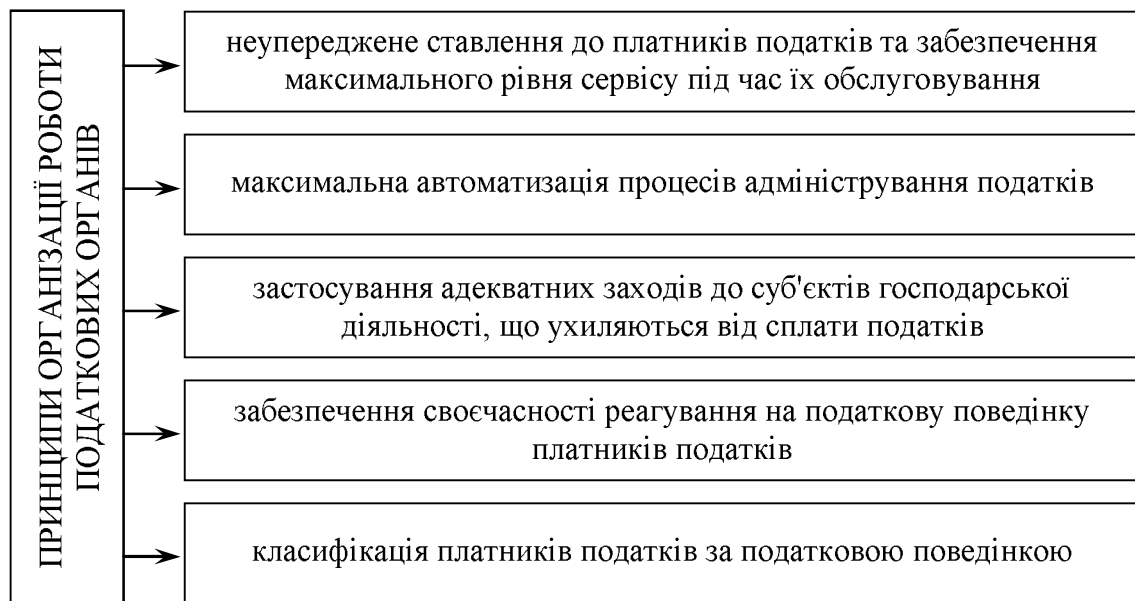

Рис. 3. Суми донрахованих узгоджених та сплачених податкових зобов'язань юридичних осіб України за 2008-2009 рр., млн. грн.

Результатом запровадження ризикоорієнтованої системи відбору платників податків до перевірок стало скорочення кількості таких перевірок та підвищення якості їх проведення. Протягом минулого року група підприємств, які мають ризики несплати податків, зменшилася на третину. Сьогодні основні завдання контрольно-перевірочної роботи – не збільшення нарахувань та стягнень, а руйнування схем мінімізації та унеможливлення ухилення від сплати податків [2].

Стратегічним напрямом роботи у 2010 році є покращення податкового супроводу великих платників податків. На сьогодні перед ДПА України стоїть завдання створення дієвої системи контролю на всіх етапах супроводу платників податків та запровадження механізму безповоротного покарання злісних порушників податкового законодавства. Чесний бізнес повинен почуватися комфортно, а спроби ухилення від сплати податків – вчасно упереджуватись. Що стосується Вінницької області, з початку нинішнього року податковими міліціонерами Вінниччини викрито 81 злочин у сфері оподаткування, з яких 64 (79%) – тяжкі та особливо тяжкі. Забезпечено надходження до бюджету майже 30 млн. грн.

Отже, організація роботи податкових органів повинна базуватися на таких принципах (рис. 4):

Рис. 4. Необхідні принципи роботи податкових органів

Для удосконалення системи податкових перевірок доцільно здійснити ряд заходів, серед яких варто виділити наступні:

1) запровадити прозорі критерії для визначення періодичності перевірок залежно від виду та характеру діяльності підприємства, ступеня ризику для безпеки працівників та оточуючих, результатів попередніх перевірок та інших суттєвих факторів;

2) надати підприємствам права: на отримання безкоштовних консультацій з питань проведення перевірок та обов'язкових вимог, виконання яких перевіряють органи державного контролю, на забезпечення вільного доступу до планів-графіків перевірок контролюючих органів;

3) установити громадський контроль за процесом перевірок;

4) передбачити можливість участі у процесі перевірок третіх осіб, зокрема, представників громадських організацій;

5) дозволити фіксувати процес перевірок аудіовізуально і зазначити в законодавстві статус таких записів, як доказів;

6) надати більше повноважень контролюючому органу в процесі здійснення зустрічних звірок (оскільки існуючі норми закону обмежують права контролерів отримати в повному обсязі та вчасно необхідну інформацію);

7) формувати своєрідний рейтинг підприємств, які не перевірялись протягом двох останніх років або є потенційними порушниками податкового законодавства.

8) Дуже важливим компонентом реформування повинно стати запровадження системи управління ризиками, при якій контролюючі органи не перевіряють всі підприємства підряд, а обиратимуть для перевірок ті підприємства, які несуть найбільшу загрозу з погляду ймовірності виникнення надзвичайних ситуацій. Це так звана система ризик-менеджменту, при якій повинна бути встановлена різна періодичність перевірок саме для різних груп ризику. Саме на цій основі побудовано цілий ряд законодавчих актів у різних країнах. В результаті стане можливо скоротити кількість перевірок, забезпечити їх прозорість, зменшити витрати з боку держави та підприємців, збільшити бюджетні надходження. Система ризик-менеджменту також дозволить скоротити термін перевірок, який повинен бути встановлений законодавчо, для підприємств кожної групи ризику.

9) Для розв'язання проблеми нечіткості законодавчих норм потрібно запровадити чіткий перелік повноважень органів контролю та вичерпний перелік контрольних питань до суб'єктів підприємництва. Щоб запобігти корупції з боку контролюючих органів, повинен діяти принцип презумпції невинності, а не саме попередньої вини того, чию діяльність перевіряють, тобто контролер не повинен упереджено ставитися до платника податків. Ще одним позитивним кроком стало би встановлення персональної відповідальності працівників податкових органів за умисні та невмисні помилки в роботі, а не за рахунок держави або контролюючого органу. Адже, коли немає персональної відповідальності, то це якраз призводить до порушення законодавства.

10) Дуже важливим питанням є проведення навчань персоналу контролюючих органів, вчасне інформування підприємців щодо змін у податковому законодавстві, запровадження стратегічного планування в інспекціях.

11) Вже не один рік значна кількість платників податків України користуються послугою, яку створили для них органи державної податкової служби – послугою електронного звітування. Електронна звітність – це найзручніший та найпрестижніший спосіб звітування на теперішній час, який здійснюється за наявності програм „Бест-Звіт”, „Парус” та 1С-Бухгалтерія”.

Слід відмітити переваги сучасної системи електронного звітування до податкових органів. По-перше, це значна економія робочого часу, так як не потрібно стояти в чергах до податкового інспектора або „вікна” прийому звітності. По-друге, існує можливість оперативного оновлення форматів надання документів в електронному вигляді засобами електронної пошти. По-третє, система автоматично перевіряє підготовлені документи на наявність арифметичних помилок та описів. Крім того, гарантується конфіденційність інформації, так як файли електронної звітності кодуються і відкрити їх можуть тільки спеціальні працівники податкової інспекції при отриманні [2].

Висновки. Звичайно, як і будь-яке нововведення, розроблений законопроект Податкового кодексу зустрів шквал критики, в тому числі і серед самих урядовців, однак все ж позитивним є те, що це перша спроба узагальнення і систематизації всього вітчизняного податкового законодавства.

Сподіватимемось, що його прийняття гарантуватиме хоча б стабільність ставок і правил, щоб бізнес мав змогу прогнозувати свою діяльність, а стосунки контролюючих органів та платників податків поступово будуть переходити на інший рівень – партнерства, поваги та довіри.

Список використаної літератури

1. Буряк П.Ю. Податковий контроль. Підручник. / П.Ю. Буряк, Б.А. Карпінський, Н.С. Залуцька, В.З. Білінський. – К.: «Хай-Тек Прес». 2007. – 608 с.
2. <http://sta.gov.ua>